

Оксана Шостак
Кандидат філологічних наук, доцент
Національний авіаційний університет
м. Київ

ПРОБЛЕМИ РЕЦЕПЦІ СУЧАСНОЇ НОВЕЛІСТИКИ, НАПИСАНОЇ ПИСЬМЕННИКАМИ ІНДІАНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ

Дослідження літератури корінних жителів Північної Америки в Україні багато у чому є справою майбутнього, оскільки, окрім дисертаційного дослідження Ю.Джолос та небагато численних розвідок О.Шостак, С.Волкової та Т.Лазаренко, цій тематиці не приділялося належної уваги на вітчизняних наукових та освітянських теренах. Безперечно, що на батьківщині цього явища робіт, присвячених дослідженню цієї тематики та способів його інтерпретації, вельми багато, до найбільш визначних слід віднести таких авторів як П.Г.Еллен, Дж.Візенора, В.Делорія(молодший), А.Крупат, Л.Оувенс, Е.Кук-Лін та багато інших. Часом думки висловлені із цього приводу можна вважати вкрай неоднозначними. Так, наприклад, професор кафедри літератури та красного письма університету Південної Кароліни, письменник і повноправний член племені Оджибве Девід Треувер у своїй роботі «Романістика північноамериканських індіанців: путівник користувача» стверджує, що такого явища як романістика індіанців просто не існує. Доводячи цю думку, автор спирається на власні розвідки із стилістики творів 4 найбільш відомих письменників індіанського походження(Л.Сілко, Л.Ердріч, Дж.Велч, Ш.Алексій) та підкріплює свої роздуми тезою, що не може існувати національної літератури написаної іноземною (англійською) мовою. Очевидно, що з останнім твердженням важко не погодитися, що ж до усього останнього, висловленого автором, то як би йому не хотілося заперечити існування цього явища, воно існує, крокуючи впевненою ходою по світу і завойовуючи читача на усіх континентах планети. У чому абсолютно правий професор Траувер так це у тому, що під час аналізу й інтерпретації цих творів слід у першу чергу їх розглядати як літературне, а не політичне явище. Маємо сподівання, що твори індіанських письменників незабаром посядуть чільне місце на полицях українських бібліотек, а також у

програмах із вивчення зарубіжної літератури, тому пропонуємо власне бачення підходів до інтерпретації цих творів.

Перш за все, варто враховувати, що соціальний конструкт північноамериканської новелістики постає швидше у формі умоглядного принципу, своєрідною точкою зору на соціально-дискурсивний світ реалій історичного простору, котрі склалися навколо індіанської спільноти, тому дуже важко одразу сформулювати повномасштабну самостійну теорію. По друге, особливої уваги заслуговує мова творів (нехай і нерідна англійська), оскільки зазвичай, вислови – це не просто слова або мовленнєві акти, це своєрідні «цеглинки» з котрих складаються наративні конструкції творів, образи «себе» та «інших», навіть різноманітні аспекти особистості авторів, котрі відтворюються у кожному комунікативному акті, зафіксованому у романах. Соціальний конструктивізм стверджує, що і відношення, і проєкції «я» у мові конструюються, а не просто відображаються. Таким чином, особистості і людські суспільства, зображені у цих романах, не є апріорними величинами, а такими, що конструюються у процесі читання.

Однією із найбільш визначних рис індіанської новелістики є її «вбудованість» у історичний і культурний контекст, тому багато із виказаних поглядів і світоглядних знань є продуктом історично обумовлених взаємовідносин між корінним населенням континенту та прийшлими білими європейцями. Відповідно способи розуміння і уявлення про світ мають специфіку, пов'язану із історичним і культурним контекстом, тому можуть вважатися умовними та залежними від обставин.

У цих романах можна спостерігати своєрідну боротьбу дискурсів. Кожен із яких слід розглядати як особливий спосіб спілкування і розуміння оточуючого світу. Ці дискурси, зазвичай, знаходяться у постійному протистоянні, що добре зафіксовано у мові творів. Яскравим прикладом може служити роман Л.Ердріч «Голубина чума», де авторка намагається безпристрасно фіксувати усі перипетії історії заснування, становлення і вмирання містечка Плуто, названого на честь бога підземного царства у давньоримській міфології Плутона. Ці історії оповідаються представниками білої та індіанської спільноти. І якщо для індіанців – життя це вічна круговерть життя і смерті, котра розглядається у

романі як інше життя, тому остання подія, про яку оповідає представник із резервації – це весілля і подружнє ліжко. У той час як для білих життя закінчується зі смертю, що яскраво фіксує гіперболізований образ кладовища у мові нащадків європейців. Герої вбудовані в історичний і культурний контекст, їх погляди і знання про світ є продуктом історично сформованих взаємовідносин між людьми. Відповідно, способи розуміння і уявлення про цей світ мають специфіку, пов'язану з історичним і культурним контекстом, отже вони є умовними, залежними від обставин. Знання виникають у процесі соціальної взаємодії, у якій конструюються істини, герої доводять одне одному, що є вірним, а що помилковим. У відповідності із визначеним світосприйняттям деякі різновиди поведінки стають органічними, інші – неприйнятними. Різноманітне розуміння світу спричиняє різну соціальну поведінку, тому соціальна структура знань і істини має соціальні наслідки.

Розповідь оповідань, як наративна структура притаманна індіанській фольклорній традиції, наслідують її й індіанські письменники. Особливо свідомо це роблять дві авторки Леслі Мармон Сілко та Луїз Ердріч. І хоча Д.Трауер ставить під сумнів те, що корені цього явища саме індіанські, посилаючись на ренесансну традицію започатковану творчістю Боккаччо, Чосера, Маргарити Наваррської, слід зазначити, що на відміну від ренесансної оповіді, котра будучи частиною твору могла, не втрачаючи своєї художньої і смислової вартості, бути вилученою із його тканини і функціонувати як окрема одиниця, індіанські оповіді більш тісно сплетені між собою у романах цих письменниць.

Так індіанська оповідна традиція, представлена у романах Ердріч, представляє оповідь безперервною як саме життя, герої оповіді часом випадають із історії або навіть можуть померти, але навіть за цієї умови вони повертаються на сторінки епопеї письменниці у спогадах героїв або навіть у духовно-матеріальній формі, як це постійно стається із Джун, котра замерзла у «пасхальному» снігу на перших же сторінках роману «Чари кохання», але повертається до нас у романах «Палац Бінго» та «Оповіді про жагуче кохання», керуючи вчинками живих. Розкриваючи кожен новий роман, читач очікує на зустріч із

старими знайомими у нових обставинах, шукає відповіді на питання, що залишилися без відповіді у попередніх творах. Навіть коли письменниця розповідає абсолютно іншу історію із зовсім новими персонажами, вона обов'язково включає якісь елементи попередніх романів, своєрідний код для постійних читачів. Так не названим по імені постає на сторінках «Голубиної чуми» Отець Даміан із своїм надзвичайно вишуканим роялем і дуже дорогим органом, центральна постать «Останнього звіту про дива в Маленькому Безконяччі». У той же час роман «Останній звіт...» є своєрідним наступником «Оповідей про жагуче кохання», хоча з нього у «зриму частину» тексту переходить лише образ спочилої у Бозі сестри Леопольди. Про це письменниця інформує своїх читачів на перших же сторінках роману посилаючись на «наукову» розвідку Елеонор, однієї із протагоністів «Оповідей», цікаво, що сама Елеонор у «Останньому звіті» знову ж таки залишається не названою по імені.

Іншим важливим елементом індіанських романів є прагнення авторів до міфотворення. Так Н.Скотт Мамадей у епіграфі до свого роману «Древня дитина» говорить про те, що міф є початком будь-якої літератури. Традиційно, міф відбувається десь у часі, спричиняючи до життя предмети або сталий порядок речей, яким він спостерігається на даний момент у світі, але він не має і не може мати продовження. Про це неодноразово говорив Мамадей у своїх інтерв'ю, повідомляючи що він не знає подальшої долі своїх героїв і не збирається писати продовження до жодного із своїх романів. Оскільки ніхто і ніколи не міг написати продовження міфу. Часом індіанські письменники вдаються до написання своїх власних міфів. Так сталося із Л.М.Сілко, котра включила у роман «Церемонія» міф, котрий пояснює причину приходу білих на Американський континент та тих нещастя, що це нашестя спричинило для корінного населення. Наступний її роман «Альманах мертвих» можна вважати розгорнутим поясненням до цього міфу.

Однією із важливих складових індіанської новелістики є її прив'язаність до рідного краєвиду, до конкретної території. Мамадей вбачає у розриві із рідною землею найбільше лихо нашого часу, що спричиняє божевілля, психоз, роз'єднання та ізоляцію. Цей феномен не є оригінальним явищем виключно

індіанської літератури, та на думку М.Шубнела «індіанці краще інших можуть виходити із подібної кризи» [1;хiii]. Момадей говорить про те, що великою перевагою індіанських письменників є їхній багатий духовний досвід, у порівнянні з яким ті ,хто цього не мають, є бідняками. Щодо впливу індіанської культури на американську письменник надзвичайно оптимістичний: «Індіанці – невідривна частина цієї землі і мрії та й загалом долі Америки. Він завжди був і завжди буде центральною фігурою у американської уяви і літератури. Без нього просто нікуди...»[1;хiii]. Можливо тому невід’ємною частиною багатьох творів,написаних америндськими письменниками, є міфолорні образи та символи, прив’язані до конкретної території.

Девід Траувер заявляє, що «написана англійською література залежна від історичних обставин, винахідлива у своїй невловимості, багата на натяки, але у кінцевому рахунку – це не культура», на його думку, така творчість може пробудити зв’язок з минулим , але ці романи є лише побажанням, фантазіями, казками, але не представляють справжньої реальності, вони створюють нову реальність. «Література може запропонувати реальність, але не життя»[2;201]. Але усе перераховане дослідником є обов’язковою складовою когнітивного процесу дослідження. Так Р.Водак переконаний, що «ми зобов’язані брати до уваги переконання,думки, спогади про минуле при вивченні проблеми ідентичності»[3;123].

Таким чином за браком оригінальної (написаної на мові корінних народів Північної Америки) літератури слід вважати, що написана англійською мовою романістика може ефективно репрезентувати літературу корінних народів у сучасному світі.

Література

1. Conversations with N.Scott Momaday/Ed. Matthias Schubnell. – Jackson: University Press of Mississippi,1997. – 237p.
2. Treuer D. Native American Fiction/David Treuer. – Minneapolis: Greywolf Press,2006.-212p.
3. Водак Р. Взаимосвязь “дискурс-общество»:когнитивный подход к критическому дискурс-анализу/Р.Водак/ Современная политическая лингвистика. – Екатеринбург, 2006. – с.123-136.